

Polska Agencja
Inwestycji i Handlu
Grupa PFR

Raport Sektorowy
**Sektor rolniczy
w WKS**

SEKTOR ROLNICZY W WKS

© PAIH S.A.

Niniejsza publikacja ma charakter informacyjny.
Została opracowana na podstawie informacji uznanych za wiarygodne
i nie stanowi wykładni ani opinii prawnej.

PAIH S.A. nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania
zamieszczonych w niniejszej publikacji informacji oraz za możliwe
konsekwencje jakichkolwiek działań podjętych w oparciu o te informacje.

Wydawca: Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A.

Warszawa, październik 2018 r.

Spis treści

I.	Wybrzeże Kości Słoniowej – Sektor rolniczy	5
II.	Wybrzeże Kości Słoniowej – Charakterystyka sektora.	7
III.	Eksport/Import.	16
IV.	Przedsiębiorstwa i rynek.	20
V.	Inwestycje zagraniczne.	21
VI.	Uwarunkowania formalno-prawne wejścia na rynek	25
VII.	Aktualne formy pomocy publicznej	26
VIII.	Podsumowanie	28
IX.	Główne instytucje i organizacje branżowe.	29
X.	Główne targi branżowe.	30

I. Wybrzeże Kości Słoniowej – Sektor rolniczy

Powierzchnia	322 463 km ² (68 miejsce na świecie)
Populacja	24 571 046 mieszkańców
Powierzchnia gruntów rolnych	24 mln hektarów
Powierzchnia wód	4 460 km ²
Długość wybrzeża	550 km linii brzegowej
Waluta	Franc CFA (XOF)
(Stały kurs wymiany	655,957 FCFA = 1 Euro)
Średni wzrost PKB	8 % (w okresie 2016-2018r.)
Wzrost sektora rolnego	10% w 2017 r.
Inflacja	1,5% (en 2017.)

Tabela 1.: Główne produkty rolne Wybrzeża Kości Słoniowej, 2017r.

Lp	Produkt	Ilość w tonach 2017r.
1	Kakao	2 033 525
2	Orzechy nerkowca	711 236
3	Kauczuk	580 000
4	Mango	120 000
5	Bawełna z nasion	352 712
6	Olej palmowy	482 000

¹ Prezentacja Dyrektora Generalnego Centre de Promotion des Investissements en Cote d'Ivoire

7	Banany	438 106
8	Ananas	45 634
9	Kawa	33 590

(Źródło: Institut National des Statistiques – Cote d’Ivoire, Direction des Statistiques des Entreprises et de la Conjoncture Economique)

II. Wybrzeże Kości Słoniowej – Charakterystyka sektora

Krótką charakterystyka sektora

Gospodarka Wybrzeża Kości Słoniowej, która koncentruje się głównie na produkcji kawy i kakao, osiągnęła wyjątkowy wzrost w ciągu pierwszych dwóch dekad od uzyskania niepodległości, czyniąc z Wybrzeża Kości Słoniowej wiodący kraj w subregionie Afryki Zachodniej.

W ostatnich latach rząd wdrożył nowe podejście do rozwoju sektora rolnego, opierające się na zwiększeniu inwestycji publicznych oraz na długoterminowym narodowym planie rozwoju celem zwiększania eksportu – wysiłki te zaczynają przynosić rezultaty. Podniesienie poziomu lokalnych możliwości przetwarzania towarów wytwarzanych w kraju będzie miało zasadnicze znaczenie dla zwiększenia wartości sektora oraz uniezależnienie od nadmiernego wahan cen międzynarodowych.

Głównymi uprawami z dużym potencjałem wzrostu, które generują największy dochód tego sektora dla WKS - są kakao oraz orzechy nerkowca. W związku z powyższym zostały one objęte różnymi inicjatywami, takimi jak „Enklawa Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju”. W ramach tej inicjatywy, bank sfinansował część programu rządu WKS dla tego sektora.

WKS od dawna zachęcało rolników do zdywersyfikowania upraw z wykorzystaniem szerokiej gamy sadzonek w wielu różnych regionach. W wyniku tych działań rolnictwo stało się ważnym sektorem gospodarki Wybrzeża Kości Słoniowej. Żyzna ziemia kraju, pożądane uprawy dochodowe i sprzyjający klimat przyczyniły się do tego, że sektor stał się kluczowym źródłem dochodów.

Wybrzeże Kości Słoniowej jest nie tylko największym producentem kakao na świecie od wielu lat – kraj stał się też jednym z największych

eksporterów orzechów nerkowca. Ponadto uprawy takie jak olej palmowy, guma, bawełna i owoce tropikalne - w szczególności banany, ananasy i orzechy kokosowe - również stanowią ważną pozycję w eksporcie produktów rolnych, zapewniając zróżnicowaną produkcję, która przyczyniła się do zwiększenia odporności sektora na zmieniające się rynki światowe i niesprzyjające warunki pogodowe.

W 2017 r. wzrost PKB wyniósł 7,3% - najszybszy wskaźnik w Afryce subsaharyjskiej - sięgający 45,42 mld USD, ze wskaźnikiem inflacji na poziomie 2%.²

Rolnictwo jest największym sektorem zatrudnienia. Z ogólnej liczby zatrudnionych w WKS, tj. około 8,38 mln osób, 56%³ zatrudnionych jest w sektorze rolnym.

Wybrzeże Kości Słoniowej jest eksporterem netto. Eksport kraju wyniósł 13,84 mld USD w 2017 r.⁴, przy czym kakao (43,3%) było najważniejszym towarem eksportowym. Import wyniósł 10,51 mld USD. Paliwa mineralne były najważniejszym importowanym towarem do kraju stanowiąc ponad jedną piątą (22%) całkowitego importu.

Produkcja roślin uprawnych jest kluczowym obszarem w sektorze rolnym, stanowiąc blisko 95% wartości całkowitej produkcji rolnej.

Rząd stara się zwiększyć poziom krajowego przetwórstwa i wartości dodanej w kraju, co zapewniłoby sektorowi rolniczemu przewagę konkurencyjną, gdy pojawią się trudne warunki globalnego rynku. Jednak spadające globalne ceny kakao nadal będą stanowić wyzwanie, nieuchronnie dotykając zarówno producentów, jak i eksporterów.

W 1990 r. rolnictwo stanowiło 32% PKB⁵, jednak wzrost wartości przemysłu i usług z biegiem lat spowodował spadek procentowego udziału rolnictwa w gospodarce tego kraju. Niemniej jednak rolnictwo stanowiło 22% PKB w 2016 r., a produkty rolne stanowiły około 60% całkowitego eksportu kraju. Chociaż zróżnicowanie upraw stosowane w WKS stanowi niekwestionowaną przewagę, jednak wyniki gospodarcze tego sekto-

² Źródło: FMI - World Economic Outlook Database, 2018

³ Źródło: Food and Agriculture Organization of the United Nations

⁴ Źródło: OpenData de l'Institut National de la Statistique de la Côte d'Ivoire, opracowanie własne

⁵ Źródło: World Development Indicators database

ra narażone są na coraz bardziej nieprzewidywalne anomalie pogodowe. Podczas gdy kraj przeżywa okres stałego wzrostu, niższe poziomy eksportu produktów rolnych w 2016 i 2017 r. przełożyły się na ogólnie słabe perspektywy wzrostu, według danych Afrykańskiego Banku Rozwoju⁶, podkreślając znaczenie polityki rolnej dla wyniku gospodarczego kraju jako całości.

Co więcej, praktyka sprzedaży większości upraw nieprzetworzonych na rynkach międzynarodowych naraża gospodarkę krajową na wahania cen na całym świecie. Było to widoczne w momencie spadku cen kakao - który rozpoczął się pod koniec 2016 r. i uległ stopniowemu pogorszeniu się w 2017 r. Miało to wpływ na cały krajowy przemysł.

Polityka sektorowa

Z powyższych powodów rząd traktuje rolnictwo i związane z nim inne działy priorytetowo dla rozwoju, czyniąc ten sektor podstawowym filarem długoterminowego Narodowego Planu Rozwoju, który ma na celu przekształcenie Wybrzeża Kości Słoniowej we wschodzącą gospodarkę do 2020 roku. Kluczowe znaczenie będą miały podniesienie produkcji i poprawa wydajności całego łańcucha, poczynwszy od produkcji, poprzez relacje producentów zarówno z lokalnymi, jak i międzynarodowymi odbiorcami.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi nadzoruje ten sektor i zarządza jego długoterminową strategią rozwoju. Podobnie jak w przypadku większości innych sektorów, rozwój rolnictwa w Wybrzeżu Kości Słoniowej został poważnie zakłócony dziesięcioletnim konfliktem prowadzącym do zmniejszenia inwestycji. W celu odwrócenia tej sytuacji władze uruchomiły pierwszy krajowy program inwestycji rolniczych (National d'Investissement Agricole, PNIA), w ramach którego 2040 mld F CFA (3 mld EUR) zainwestowano w rolnictwo w latach 2012-2016.⁷ Plan miał na celu poprawę wydajności i tworzenia miejsc pracy, a także zwiększenie bezpieczeństwa żywnościowego.

W niektórych segmentach, na przykład w segmencie orzechów nerkowca, wzrost był znacznie bardziej widoczny. „Dzięki dobrej polityce i inwestycjom nastąpiła poprawa odmian nerkowca, które teraz są lepiej dosto-

⁶ Źródło: African Development Bank, „African Economic Outlook 2017

⁷ Źródło: PNI, http://www.gouv.ci/_actualite-article.php?recordID=7023&d=1

sowane do naszych lokalnych warunków. Wysiłki te sprawiły, że segment nerkowca wzmocnił się wystarczająco, aby rywalizować z bawełną”⁸.

Aby kontynuować rozwój sektora, rząd rozpoczął drugą fazę programu PNIA na lata 2016-2020 r., przeznaczając na rolnictwo dodatkowe 2000 mld F CFA (3 mld EUR). Władze spodziewają się, że 60% globalnych inwestycji planu zostanie objętych przez sektor prywatny, a pozostałe 40% zostanie zabezpieczone przez rząd. Podczas międzynarodowego spotkania w sprawie rolnictwa, które odbyło się w Abidżanie we wrześniu 2017 r., rząd ogłosił, że udostępniono aż 80% niezbędnych środków na wdrożenie PNIA na lata 2016-2020 r.

Celami tego nowego PNIA są :

- ✓ Rozwój wartości dodanej,
- ✓ Wzmocnienie przyjaznych dla środowiska systemów produkcji,
- ✓ Pobudzanie wzrostu z korzyścią dla społeczeństwa, dając gwarancję rozwoju obszarów wiejskich i dobrobytu obywateli.

Dzięki wsparciu finansowemu ze środków publicznych i dzięki organizacjom wielostronnym wiele długofalowych strategii rozwoju usprawnienia techniki produkcji we wszystkich dziedzinach, nawet jeśli istnieją pewne problemy z koordynacją wdrażania. Biorąc pod uwagę silne podstawy tego sektora, prawdopodobnie będzie nadal przyciągać napływ inwestycji, choć będzie to zależało od stabilności politycznej. Potrzebne będą również inwestycje w infrastrukturę w celu zwiększenia pojemności magazynowej dla zintensyfikowanej produkcji rolnej.

Obecnie brak odpowiednich powierzchni oraz infrastruktury do poprawnego magazynowania, pociąga za sobą duże straty niektórych zbiorów, co jest zagrożeniem dla bezpieczeństwa żywnościowego kraju. Szacuje się, że 10% produkcji manioku, 30% yamów (jadalne korzenie rośliny - różnych gatunków jamsu - podobne do ziemniaków) i 40% plantanów (odmiana banana) zebranych w kraju jest faktycznie traconych z powodu niewystarczającej infrastruktury do przechowywania⁹.

⁸ Źródło: Oxford Business Group, Côte d'Ivoire Rapport 2018

⁹ Źródło: African Development Bank, „African Economic Outlook 2017

Ponadto obecny brak połączeń drogowych uniemożliwia dystrybucję na rynku krajowym, zwłaszcza dotarcie do bardziej odizolowanych obszarów na północy kraju, gdzie część produktów rolnych zostaje ostatecznie sprzedana do krajów sąsiednich - często nieformalnie.

Pomimo tych utrzymujących się wyzwań, połączenie inwestycji prywatnych i publicznych, z ulepszonymi technikami i nieustającymi wysiłkami na rzecz dywersyfikacji produkcji rolnej powinno w średnim okresie prowadzić do wzmocnienia wzrostu.

Ambicją rządu WKS jest, aby można było przetwarzać 50% produkcji na miejscu. W obecnej chwili przetwarzanych jest tylko 5,8% produkcji w przypadku nerkowca i 33% w przypadku kakao.

Obecnie priorytetem jest mechanizacja rolnictwa. Oznacza to znaczący popyt na ciągniki, opryskiwacze, siewniki, przyczepy.

Potrzebne są inwestycje w zakłady przetwórcze w przypadku głównych surowców (kakao, nerkowca, bananów, ananasa...) oraz infrastruktura do przechowywania produktów rolnych.

Wyzwania dla sektora

Jak większość gospodarek Afryki subsaharyjskiej, sektor rolny WKS musi się zmechanizować, celem zwiększenia konkurencyjności, by mógł zapewnić samowystarczalność żywnościową kraju.

Większość sprzętu rolniczego pochodzi z importu z takich krajów jak Włochy, Chiny, Indie, Wietnam, czy Francja, w kolejności pod względem wartości. Dotyczy to maszyn rolniczych, głównie ciągników, sprzętu nawadniającego, opryskiwaczy itp.

Praktycznie z każdym z podstawowych produktów WKS, łączą się jakieś wyzwania.

WKS zebrało ponad 2,03 miliona ton ziarna w 2017 r., co stanowi aż 44,59% światowej produkcji. Z drugiej strony, kraj obecnie jest w stanie przetwarzać niecałe 33% na półprodukty, czy produkty finalne. Z tego powodu przychody z tego sektora są mocno uzależnione od wahań kursowych na rynkach międzynarodowych. Są tu zatem ogromne możliwości biznesowe w zakresie przetwórstwa surowców.

Sposób uprawy kakao w Wybrzeżu Kości Słoniowej również przyczynia się do niskich czy średnich plonów: opiera się głównie na drobnych rolnikach, którzy rzadko dysponują wymaganą wiedzą lub kapitałem, aby zastosować najlepsze praktyki.

Tu mowa jest przede wszystkim o braku stosowania odpowiednio dobranych nawozów.

- **Nerkowiec**

WKS jest pierwszym producentem orzechów nerkowca na świecie. W 2017 r. zebrano ponad 711 236 ton, ale kraj jest w stanie przetworzyć tylko niecałe 15% produkcji. Z tego powodu większość produkcji jest eksportowana przede wszystkim do Indii i Wietnamu, gdzie jest przetwarzana na produkt finalny.

Ponadto szacuje się, iż wraz z mechanizacją i wydajniejszymi uprawami, zwiększy się zapotrzebowanie na nawozy.

Ta sytuacja znajduje odzwierciedlenie w ilości zużytych nawozów w sektorze.

Zużycie pozostaje na stosunkowo niskim poziomie, ale z tendencją wzrostową osiągając poziom 298 000 ton w 2016 r., z 288 000 ton w 2015 r. - co stanowi wzrost o 4% - wynika z raportu Międzynarodowego Centrum Rozwoju Nawozów z 2016 r. Segment kakaowy ma największy udział w zużyciu nawozów, z wykorzystaniem na poziomie 96 000 ton, drugim segmentem jest bawełna z wartością 86 000 ton. „Przy wysokiej cenie kakao w 2016 r. sprzedaż nawozów była dość wysoka. Należy jednak zauważyć, że tylko około 12-15% plantatorów kakao używa nawozów. W obliczu wyzwań, przed którymi stoi obecnie segment, inne interesujące możliwości rozwoju mogą pochodzić z upraw dochodowych, takich jak nerkowiec lub hevea” - stwierdziła w wywiadzie dla OBG (Oxford Business Group) Ellen Cathrine Rasmussen, dyrektor generalna Yara West Africa w Wybrzeżu Kości Słoniowej.

a. Instytucje wspierające sektora

W WKS powołano do życia kilka instytucji, które mają za zadanie wspieranie sektora rolniczego w różnym stopniu. Najważniejszymi są:

- **ESA (Ecole Supérieure d'Agronomie – Wyższa Szkoła Agronomii).**¹⁰

Jest to wyższa szkoła publiczna będąca częścią Instytutu Politechnicznego INPHB (Institut National Polytechnique Félix Houphouët-Boigny). Odpowiada za kształcenie inżynierów projektantów i inżynierów technicznych z różnych dziedzin agronomii, tj. agronomia, zootechnika, agro-ekonomia, przemysł rolno-spożywczy, pedologia, ochrona upraw, leśnictwo.

- **ANADER (Agence Nationale d'Appui au Développement Rural - Narodowa Agencja ds. Wspierania Rozwoju Obszarów Wiejskich).** Misją tej instytucji jest „przyczynianie się do poprawy warunków życia w środowisku wiejskim dzięki profesjonalizacji rolników i branżowych organizacji rolniczych poprzez projektowanie i wdrażanie odpowiednich narzędzi, dostosowane programy zapewniające zrównoważony i kontrolowany rozwój”¹¹.

- **CNRA (Centre National De Recherche Agronomique - Narodowe Centrum Badań Agronomicznych)**¹². Jego misje to:

- Zainicjowanie i prowadzenie badań w celu zapewnienia:

- poprawy upraw eksportowych, poprawy wydajności upraw spożywczych, które są niezbędne dla bezpieczeństwa żywnościowego i które mogą znacznie zmniejszyć ubóstwo,

- promocji i rozwoju nowych produktów przeznaczonych na eksport,

- intensyfikacji i stabilizacji systemów gospodarki rolnej i systemów regionalnych opartych na uprawach żywnościowych poprzez integrację hodowli i wprowadzanie różnych drzew użytkowych, modernizację eksploatacji, zrównoważone zarządzanie gruntami, integralne zarządzanie szkodnikami, gospodarką wodną itp., rozwój technik respektujących środowisko i dostosowanych do potrzeb producentów, w tym tych o niskich dochodach,

- poprawy i dywersyfikacji produktów pochodzenia zwierzęcego,

¹⁰ Źródło: <https://inphb.ci/1/vues/esa/>

¹¹ Źródło: ANADER, <http://www.anader.ci/presentation.html>

¹² Źródło: CNRA, <http://www.cnra.ci/index.php?rub=missions>

- dynamizacji badań technologicznych, w szczególności konserwacja, przetwarzanie produktów rolnych i prostych maszyn na obszarach wiejskich,
- Mobilizacji wokół krajowych badań agronomicznych, zarówno pod względem finansowym, jak i technicznym, partnerów prywatnych i państwa, w celu zagwarantowania i utrzymania zasobów finansowych oraz umiejętności niezbędnych do realizacji działań;
- Zapewnienie działowi badań agronomicznych możliwości składania propozycji kierunków badań, zasobów ludzkich, materialnych i finansowych w odniesieniu do zapotrzebowania;
- Zapewnienie wsparcia najsłabszym grupom społecznym (kobietom, drobnym rolnikom, młodzieży pozaszkolnej itp.) poprzez szkolenia techniczne i zawodowe w zawodach rolniczych w wyspecjalizowanych centrach badawczych i produkcyjnych.

INFPA (Institut National De Formation Professionnelle Agricole - Krajowy Instytut Zawodowego Kształcenia Rolniczego)¹³.

Misją INFPA jest:

- Uczestniczyć w badaniach prospektywnych, w przygotowaniu krajowego planu oraz wieloletnich programów ustalających cele całego systemu edukacji;
- Udział w analizie projektów konwencji na poziomie krajowym, regionalnym, dwustronnym lub międzynarodowym dotyczących szkolenia zawodowego w rolnictwie;
- Uczestniczyć w kontroli stosowania umów wiążących Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi z Partnerami Szkolnictwa Rolniczego;
- Przygotowanie wniosków o finansowania dla realizacji programów i planów projektów oraz śledzenie wdrażania tych funduszy we współpracy ze szkołami;
- Zaplanować i zaprogramować liczbę uczniów i środki niezbędne dla placówek kształcenia, we współpracy ze szkołami;

¹³http://www.infpa.ci/infpa_mission.php

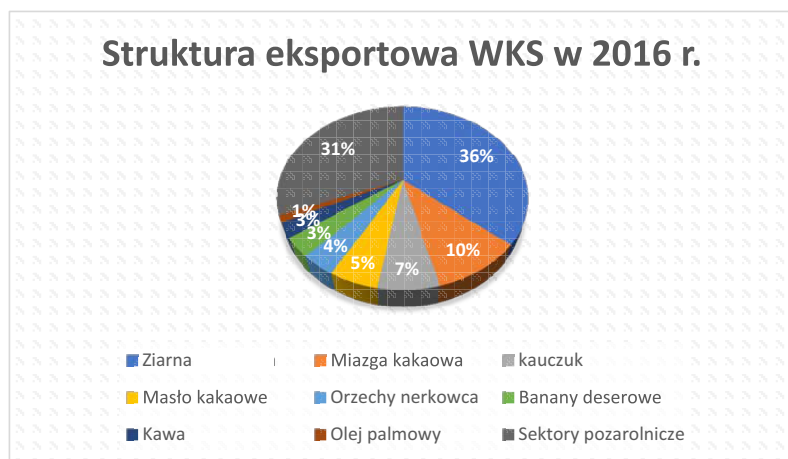
- Przygotowanie, koordynacja i harmonizacja projektów budżetów operacyjnych i inwestycyjnych służb i instytucji podległych ;
- Planowanie organizacji i przeprowadzania konkursów i egzaminów instytucji mu podległych;
- Informowanie kandydatów, studentów, nauczycieli, rodziców i specjalistów o możliwościach, jakie oferuje;
- Utrzymywanie aktualnej dokumentacji, która pomoże uczniom i praktykantom dokonać wyboru zgodnie z ich umiejętnościami i preferencjami.

III. Eksport/Import

Struktura eksportowa WKS

Znakomita część eksportu WKS pochodzi ze sprzedaży produktów sektora rolniczego, jak można zauważyć na poniższym wykresie:¹⁴

Z powyższego wykresu wynika, że aż 61% eksportu WKS jest generowany przez sektor rolniczy.

Głównymi odbiorcami WKS są kraje Unii Europejskiej, USA oraz Chiny.

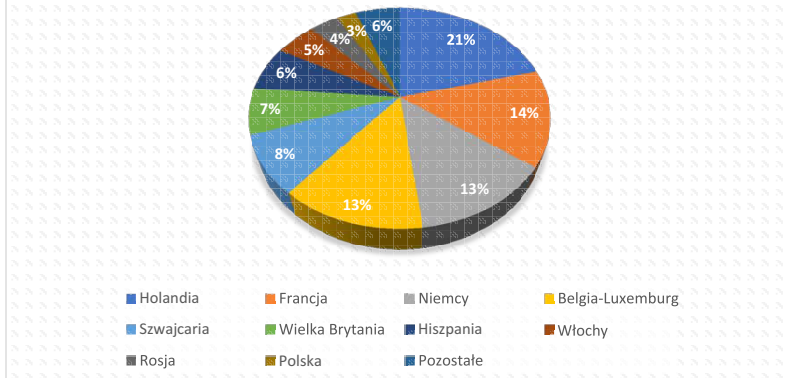
W 2016 r. ponad 60%¹⁵ wartości eksportu WKS trafiło do Europy, gdzie największymi odbiorcami są Holandia, Francja, Niemcy, Belgia-Luksemburg.¹⁶

¹⁴ Źródło: <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/civ/>, opracowanie własne

¹⁵ Źródło: <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/civ/>, wyliczenie własne

¹⁶ Źródło: <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/civ/>, opracowanie własne

Odbiorcy europejscy eksportu WKS w 2016 r.

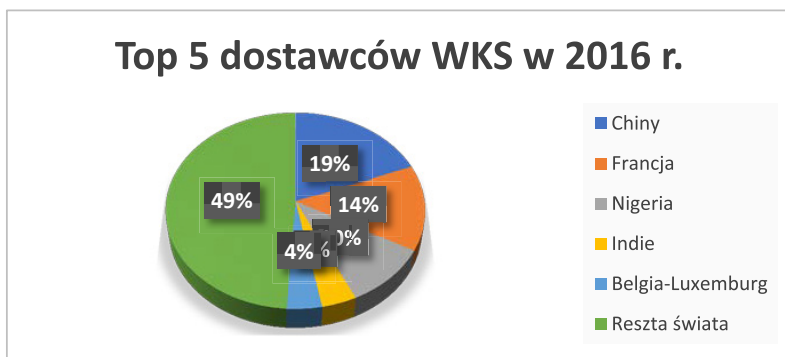

Struktura importu WKS

W 2016 roku Wybrzeże Kości Słoniowej zaimportowało 8,15 mld USD, co oznacza, że jest 103. największym importerem na świecie. W ciągu ostatnich pięciu lat import do Wybrzeża Kości Słoniowej wzrósł w ujęciu rocznym o 1,4%, z 7,15 mld USD w 2011 r. do 8,15 mld USD w 2016 r.¹⁷

Najważniejsze źródła importu w Wybrzeżu Kości Słoniowej w omawianym okresie to Chiny (1,58 mld USD), Francja (1,17 mld USD), Nigeria (835 mln USD), Indie (383 mln USD) i Belgia-Luksemburg (327 mln USD).

Wykres 3: Top 5 dostawców WKS w 2016 r.¹⁸

¹⁷ Źródło: <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/civ/>

¹⁸ Źródło: <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/civ/>, opracowanie własne

W 2016 r. Europa wyeksportowała do WKS towary o wartości ponad 2,75 mld USD, co stanowi 33,74 % importu WKS.

Największymi europejskimi dostawcami WKS były Francja, Belgia-Luksemburg, Hiszpania, Niemcy i Włochy.

W omawianym okresie eksport Polski do WKS stanowił zaledwie 0,78% wartości europejskiego eksportu do tego kraju, czyli około 21,5 mln USD.

a. Eksport z Polski do WKS

Naszym zdaniem, biorąc pod uwagę rozwój sektora rolnego w WKS oraz plany rządu lokalnego dotyczące modernizacji, mechanizacji oraz przetworzenia części produkcji na miejscu, istnieją perspektywy dla polskich firm takich sektorów jak maszyny i urządzenia rolnicze i rolno-spożywcze, produkcja nawozów i pestycydów, logistyka (silosy do magazynowania produktów) itp.

b. Uwarunkowania celne

W styczniu 2015 r. kraje ECOWAS, w tym WKS, rozpoczęły stosowanie wspólnych taryf celnych (Common External Tariffs – CET). Może to pozytywnie wpłynąć na wymianę handlową w regionie. Przyjęcie CET powinno wyeliminować wielokrotne pobieranie cła przy przekraczaniu granic wewnętrznych w ramach ECOWAS i skrócić listę produktów objętych zakazem importu. CET przewiduje cztery podstawowe zakresy stawek taryfowych oraz dodatkowy zakres dla ochrony krajowego rynku. W przypadku sektora rolno-spożywczego jest stosowane wysokie cło na produkty spożywcze. Średnia taryfa celna na mięso i przetwory mięsne wynosi 35%¹⁹, a średnie opłaty w przypadku ryb i przetworów rybnych to 20% cła oraz 18% VAT²⁰.

Są to wyraźnie opłaty na potrzeby ochrony lokalnej produkcji.

Z drugiej strony nawozy mineralne lub chemiczne zawierające trzy składniki odżywcze (azot, fosfor i potas) są obłożone cłem w wysokości 5%, a mocznik (nawet w roztworze wodnym) i siarczan amonu mogą być importowane bez cła²¹.

¹⁹http://download.guce.gouv.ci/tariff/chapters/Chapter_02.pdf

²⁰http://download.guce.gouv.ci/tariff/chapters/Chapter_03.pdf

²¹http://download.guce.gouv.ci/tariff/chapters/Chapter_31.pdf

Ponadto traktory, w tym rolnicze, są obłożone cłem w wysokości 5% oraz 18% VAT.

Należy zaznaczyć, że VAT jest płacony przez importera na granicy i może być odzyskany przy sprzedaży.

c. Normy jakości produktów

Organizacja normalizacyjna Ivorian Standardization Organization (CODINORM) jest organizacją rządową, której zadaniem jest opracowanie uznawanych zagranicą standardów jakości produktów sprzedawanych w WKS, w celu podniesienia konkurencyjności lokalnego przemysłu oraz zapewnienia odpowiedniej jakości produktów. Normy te mają zastosowanie do wszystkich produktów wytworzonych w kraju i zagranicą, o ile są sprzedawane w WKS. Uzyskanie certyfikatu jakości CODINORM jest warunkiem uzyskania rządowych kontraktów. Zgodność z normami CODINORM jest ustalana przez odpowiednie firmy w kwestii towarów importowanych oraz Ministerstwo Handlu (Ministry of Commerce) odnośnie wszystkich towarów w sprzedaży w kraju.

Normy zagraniczne są ogólnie akceptowane w WKS o ile nie ma odpowiedniego standardu CODINORM odnośnie danego towaru lub są z nim zgodne.

d. Regulacje sanitarne i fitosanitarne

Na import roślin i kwiatów świadectwo fitosanitarne musi być wydane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Departament Ochrony Roślin, Kontroli i Jakości (DPVCQ) Ministerstwa, jest odpowiedzialny za kontrolę pestycydów (<http://isysphyt.org/>), inspekcje i kontrole sanitarne, fitosanitarne i jakość roślin, produktów roślinnych, produktów rolnych i wszystkich innych materiałów mogących być siedliskiem patogenów dla upraw, zdrowia ludzi i zwierząt w punktach wejścia i wyjścia na terytorium krajowym.

Do importowania towarów pochodzenia roślinnego są uprawnione wszelkie osoby fizyczne lub prawne posiadające kod importera / eksportera chyba, że odbywa się to okazjonalnie.

Natomiast tylko firmy posiadające zezwolenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRRW) mogą importować, dystrybuować nawozy i pestycydy.

IV. Przedsiębiorstwa i rynek

Na rynku rolno-spożywczym WKS działa wiele firm, zarówno krajowych, jak i międzynarodowych. W tabeli poniżej przedstawiono 4 firmy z kapitałem lokalnym;

Tabela 2: Top 4 firm sektora rolno-spożywczego z kapitałem lokalnym

LP	NAZWA FIRMY	PROFIL DZIAŁALNOŚCI
1	Groupe SIFCA	Plantacje drzewa kauczukowego (34 000 ha), plantacje palmy (39 000 ha), produkcja oleju palmowego.
2	Groupe SIPRA	Hodowla i dystrybucja drobiu. Posiada plantacje kukurydzy, fabryki karmy dla zwierząt, stad hodowlanych, wylęgarnię, hodowle brojlerów i kur niosek, rzeźnię, laboratorium analityczne i jakościowe, centrum pakowania jaj, własne sieci dystrybucji własnych produktów.
3	SITA	Przetwarzanie i dystrybucja orzechów nerkowca. SITA jest zdecydowanie największym prywatnym inwestorem w sektorze nerkowca w Wybrzeżu Kości Słoniowej.
4	Dekel Oil	Plantacje palmy (24 000), produkcja oleju palmowego, firma posiada w pełni skomputeryzowaną szkółkę palm zdolną wyprodukować 1 milion roślin rocznie.

Oprócz powyższych firm, na rynku rolno-spożywczym WKS istnieją międzynarodowe grupy takie jak Cargill (USA), CEMOI (Francja), Barry Callebaut (Szwajcaria), Nestle (Szwajcaria) czy Olam (Singapur).

V. Inwestycje zagraniczne

Aby zachęcić do inwestycji, rząd wdraża inicjatywy mające na celu pomoc głównym międzynarodowym inwestorom w zabezpieczeniu dostępu do ziemi. Duży międzynarodowy inwestorzy, chcący uzyskać ziemię na cele rolnicze, otrzymali wsparcie od rządu. Władze ogłosiły na początku 2014 r., że państwo udostępni 24 mln ha gruntów rolnych prywatnym inwestorom w ramach Krajowego Programu Inwestycji Rolniczych na lata 2012-16 zabudżetowanego na poziomie 2 000 mld FCFA (3 mld €). Wysiłki rządu doprowadziły do tego, że duże grupy rolno-przemysłowe - takie jak Cargill, Olam, Nestlé i Cemoi - rozszerzyły swoją działalność w Wybrzeżu Kości Słoniowej. To pozytywnie wpłynęło na produkcję międzynarodową kakao, kawy i nerkowca w ostatnich latach.

Niedawno Szwajcarska grupa Barry Callebaut ogłosiła również inwestycję w wysokości 10 mln EUR. Planuje wybudowanie zakładu do przetwarzania ziaren kakaowych.

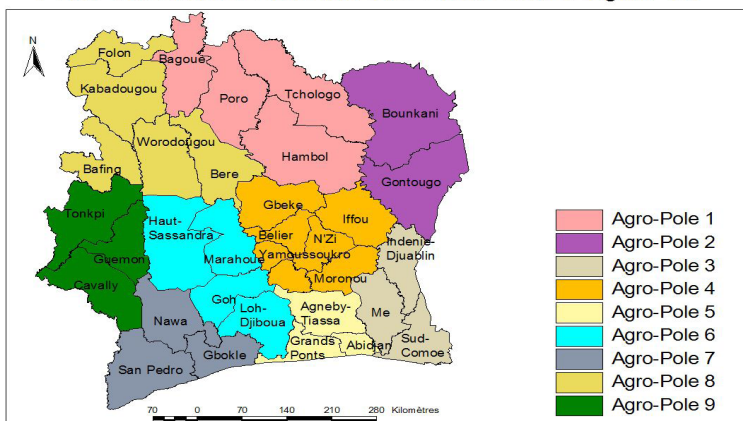
Perspektywa sektora

PNIA II (Narodowy Plan Inwestycji Rolnej) WKS przedstawia strukturalne przeobrażenie gospodarki rolnej i możliwości inwestycyjne w sektorze rolnym kraju, celem rozwoju wartości dodanej, wzmocnienia przyjaznych dla środowiska systemów produkcji oraz pobudzanie wzrostu z korzyścią dla społeczeństwa, co jest gwarantem rozwoju obszarów wiejskich i dobrobytu obywateli.

W ramach powyższego podejścia, zostało zdefiniowanych dziewięć²² specjalnych stref produkcji i wzrostu, jak przedstawiono na mapie poniżej:

²² Źródło: Prezentacja p. N. COULIBALY – Dyrektora Generalnego Planowania, Statystyki i Projektów – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi WKS, podczas Salon International de l'Agriculture w Paryżu, 1 Marzec 2018

PROPOSITION DE DECOUPAGE DES ZONES Agro-Pôle

Mapa 1. Regiony WKS podzielone na specjalne strefy produkcji i wzrostu w ramach PNIA II

Autorzy pomysłu utworzenia specjalnych obszarów produkcji i wzrostu zakładają następujące korzyści z nich płynące:

- ✓ Partnerstwo między państwem, sektorami i tradycyjnym sektorem prywatnym (rozwiązuje problem PPP).
- ✓ Ciężka infrastruktura zostanie zrealizowana przez państwo,
- ✓ Współpraca z zawodowymi organizacjami rolniczymi,
- ✓ Dedykowane tereny produkcyjne - rośliny dochodowe / rośliny do własnej konsumpcji,
- ✓ Promocja inwestycji prywatnych.

W kolejnych trzech tabelach przedstawione są potencjalne możliwości inwestycyjne w wydzielonych strefach produkcji i wzrostu²³.

Tabela 3.1 : Możliwości inwestycyjne opracowane w ramach PNIA II

²³ Źródło: Prezentacja p. N. COULIBALY – Dyrektora Generalnego Planowania, Statystyki i Projektów – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi WKS, podczas Salon International de l'Agriculture w Paryżu, 1 Marzec 2018

Strefa 1 Poro, Hambol, Bagoué, Tchologo	Strefa 2 Bounkani, Gontougo	Strefa 3 Indinié Djuablin, La Me, Sud Comoé	Strefa 4 Ifiou, Nzi, Moronou Gbeke, Belier, Yamoussoukro
<u>Sektory żywności</u> Kukurydza i Ryż Cebula <u>Uprawy dochodowe</u> Bawełna i Nerkwieć Mango i banany Trzcina cukrowa <u>Sektory zwierząt i ryb</u> Bydło, Owce	<u>Sektory żywności</u> Yam Warzywa <u>Uprawy dochodowe</u> Nerkwieć	<u>Sektory żywności</u> Maniok Banan plantain (plantany) Warzywa <u>Uprawy dochodowe</u> Kakao Palmolejowa Dziewko kakaowe Kawa <u>Sektory zwierząt i ryb</u> Rybołówstwo	<u>Sektory żywności</u> Yam Maniok Ryż <u>Uprawy dochodowe</u> Kawa Kakao Maniok Nerkwieć
<i>Możliwość intensywnego rolnictwa w różnych sektorach (banan eksportowy, hodowla bydła, kukurydza itp.)</i> <i>Możliwość dla cukierek produkcyjnych nasion bągliwych</i> <i>Możliwość przetwarzania mango i nerkwica</i> <i>Centrum przetwórstwa i eksportu owoców i orzechów nerkwica</i>	<i>Możliwość wzbogacenia parku narodowego i rzeki Comoé poprzez ekoturystykę</i> <i>Możliwość rozwoju większej ilości upraw dochodowych (kawy i drzewo kakaowe)</i> <i>Szansa na kanały dywersyfikacji o wysokiej wartości dodanej (imbir i słodki ziemniak o miąższu pomarańczowym)</i> <i>Strefa agrokologii i agro-dywersyfikacji</i>	<i>Możliwość stworzenia zaplecza żywności poprzez rozwój roślin spożywczych, a także sektora rybołówstwa na obszarach przybrzeżnych</i> <i>Potencjał do stworzenia wydajnego centrum przetwarzania przemysłowego (szczególnie w sektorach ryb, drobiu, drewna i manioku)</i> <i>Zaplecze żywności i strefa rolno-przemysłowa w pobliżu Abidżanu</i>	<i>Ogromny potencjał do opracowania udanego przetwórstwa przemysłowego produktów rolnych (nerkwica, ryż)</i> <i>Możliwość rozwoju sektora manioku, nie tylko dla celów żywnościowych, ale także jako uprawy dochodowej</i> <i>Szansa na stworzenie parku technologicznego</i> <i>Centrum akademickie i transformacyjne</i>

Tabela 3.2 : Możliwości inwestycyjne opracowane w ramach PNIA II

Strefa 5 Grands Ponts, Agnèby Tiassa	Strefa 6 Marahoué, Haut Sassandra, Goh, Loh Djiboua	Strefa 7 San Pedro, Nawa, Gbokle	Strefa 8 Bafing, Worodougou, Kabadougou, Folon, Bere
<u>Sektory żywności</u> ryż Warzywa Maniok <u>Uprawy dochodowe</u> Hevea i palma olejowa kakao <u>Sektory zwierząt i ryb</u> drob ryby	<u>Sektory żywności</u> Ryż Yam i maniok <u>Uprawy dochodowe</u> Kakao Nerkwieć cytryny	<u>Sektory żywności</u> Ryż Banan Maniok <u>Uprawy dochodowe</u> Kakao Palmolejowa Hevea Kawa <u>Sektory zwierząt i ryb</u> rybołówstwo	<u>Sektory żywności</u> Ryż Soja Kukurydza <u>Uprawy dochodowe</u> Nerkwieć Bawełna
<i>Doskonałe możliwości przetwarzania (rybołówstwo, drobiu, ryż, maniok, drzewo kakaowe, kakao, palma)</i> <i>Możliwość rozwoju kanałów dywersyfikacji (kakao, ogrodnictwo)</i> <i>Potencjał do inwestowania w rolnictwo podmiejskie</i> <i>Zaplecze żywności i strefa rolno-przemysłowa w pobliżu Abidżanu</i>	<i>Możliwość inwestowania w infrastrukturę magazynową z rezerwą żywnościową w Gagnoa – koncepcja w opracowaniu</i> <i>Możliwość transformacji (kakao, ryż, maniok)</i> <i>Waloryzacja rezerwatu przyrody Akademię strefa badań i transformacji (w szczególności orzech nerkwica)</i>	<i>Możliwość rozwoju sektora ryżu i rybołówstwa</i> <i>Możliwość rozwoju odnoszącego sukcesy przemysłu przetwórczego (hevea, kakao itp.)</i> <i>Możliwość opracowania odpadnych nasion i sadzonek</i> <i>Strefa przetwarzania upraw dochodowych zasilająca port San Pedro</i>	<i>Możliwość rozwoju sektora ryżu (produkcja i przetwórstwo)</i> <i>Szansa na rozwój sektora sojowego (odrośnięcie zapoczątkowanego projektu)</i> <i>Duży potencjał w przemyśle przetwórczym nerkwica</i> <i>Strefa przetwarzania żywności</i>

Tabela 3.3 : Możliwości inwestycyjne opracowane w ramach PNIA II

Strefa 9 Tonkpi, Guémon, Cavally
Sektory żywności Ryż Maniok <u>Upraw dochodowe</u> Kawa Kakao Sektory zwierząt i ryb Hodowla ryb
<i>Szansa na rozwój sektora kawowego w Man i stworzenie marki na poziomie regionalnym</i> <i>Możliwość wzmocnienia pojęcia Guémona jako głównego centrum manioku (surowego i przetworzonego) dla krajów i pod-regionu afrykańskiego (Mali, Burkina Faso, w szczególności Gwinea)</i> <i>Możliwość rozwoju hodowli ryb, opierając się na istniejącej stacji narybku</i> <i>Potencjał do ulepszenia Parku Narodowego Mont Sangbé w celu rozwoju ekoturystyki</i> <i>Spichlerz produktów spożywczych i strefy waloryzacji kawy-terroir Man</i>

Powyższe tabele pokazują również, jakie mogą być zapotrzebowania w zakresie sprzętu i maszyn rolniczych oraz nawozów, czy pestycydów.

VI. Uwarunkowania formalno-prawne wejścia na rynek

Jako członek Organizacji Harmonizacji Prawa Gospodarczego w Afryce (OHADA), Wybrzeże Kości Słoniowej przyjęło, jak inne państwa członkowskie tej organizacji, serię tekstów mających na celu stworzenie podstaw dla zmodernizowanego i wspólnego prawa gospodarczego w celu promowania rozwoju gospodarczego i integracji regionalnej.

W tym celu podpisano kilka jednolitych aktów. Obejmują one jednolite ustawy:

- ✓ Ogólne prawo handlowe;
- ✓ Prawo spółek handlowych i grupowanie interesów gospodarczych;
- ✓ Prawo bezpieczeństwa;
- ✓ Uproszczone procedury odzyskiwania i procedury egzekucyjne;
- ✓ Procedura rozliczenia zbiorowego;
- ✓ Prawo arbitrażowe;
- ✓ Organizacja i harmonizacja rachunkowości przedsiębiorstw;
- ✓ Umowy dot. przewozów drogowych towarów.

W ramach tych aktów prawnych dla inwestorów ważne jest prawo spółek handlowych i grupowanie interesów gospodarczych, które reguluje procedury zakładania i rozwiązania spółek.

Ta jednolita ustawa przewiduje dwie grupy spółek handlowych, które grupują różne formy:

- ✓ spółki osobowe,
- ✓ spółki kapitałowe.

Warunki prowadzenia działalności zostaną przedstawione w formie tabeli opisowej prezentującej różne formy prowadzenia działalności gospodarczej, warunki prawne określone w tekstach, związane ze zdolnością, minimalną liczbą wspólników nałożoną przez prawo, minimalnym kapitałem, sposobem zarządzania firmą, która ma zostać utworzona.

VII. Aktualne formy pomocy publicznej

Ulgi inwestycyjne

Ulgi inwestycyjne są podzielone na dwie strefy: strefa A – region wokół Abidżanu i sam Abidżan oraz strefa B – reszta kraju. Podział wynika z zaniepokojenia władz tym, że aż 80% inwestycji dokonywanych jest w Abidżanie. W strefie A korzyści polegają na zwolnieniach z podatku dochodowego i opłat licencyjnych przez okres 5 lat, w strefie B przez 8 lat. Inwestycje o wartości przekraczającej 500 mln FCFA mogą również być zwolnione z podatku VAT od sprzętu i części zamiennych; dalsze ulgi przysługują na inwestycje o wartości od 500 mln do 2 mld FCFA; całkowite zwolnienie z VAT i opłat celnych przysługuje na inwestycje o wartości przekraczającej 2 mld FCFA. Są to ogólne zasady ulg inwestycyjnych, w celu otrzymania informacji szczegółowych należy się skontaktować z biurem CEPICI.

Ponadto, jeśli firma chce uzyskać status „priorytetowej”, rząd negocjuje procent zatrudnienia miejscowych pracowników i firma może być zobowiązana do zakupu produktów pochodzących z WKS. Status „priorytetowy” i związane z tym ułatwienia podatkowe przysługują inwestycjom w rolnictwie, hodowli bydła, rybołówstwie, przechowywaniu i przetwórstwie żywności, tanim budownictwie mieszkaniowym i produkcji energii.

Dostęp do ziemi rolnej

Co do zasady Konstytucja z dnia 8 listopada 2016r. stanowi, iż „Tylko Państwo, władze publiczne i osoby fizyczne z Wybrzeża Kości Słoniowej mogą uzyskać dostęp do ziemi na obszarach wiejskich. Nabyte prawo jest zagwarantowane”. Niemniej, tak jak wspomnieliśmy wcześniej, aby zachęcić do inwestycji, rząd wdraża inicjatywy mające na celu pomoc głównym międzynarodowym inwestorom w zabezpieczeniu dostępu do ziemi. Ogłoszono w 2014 r., że państwo udostępni 24 mln ha gruntów

rolnych prywatnym inwestorom w ramach Krajowego Programu Inwestycji Rolniczych na lata 2012-2016 zabudżetowanego na poziomie 2 000 mld FCFA (3 mld EUR).

VIII. Podsumowanie

Sektor rolnictwa i rybołówstwa pozostaje niewątpliwie istotnym filarem gospodarki Wybrzeża Kości Słoniowej i wykazuje obiecujące perspektywy rozwoju.

Wybrzeże Kości Słoniowej zajmuje pierwsze miejsce w produkcji niektórych roślin, zarówno kontynentalnie, jak i ogólnoswiatowo. Jest niekwestionowanym światowym liderem w produkcji ziaren kakaowych od czterech dekad. Od niedawna stał się też największym na świecie producentem orzechów nerkowca. Wybrzeże Kości Słoniowej jest także 7. największym producentem kauczuku na świecie i największym w Afryce, 11. na świecie co do wielkości producentem oleju palmowego i drugim w Afryce oraz siódmym największym producentem kawy robusta na świecie, a drugim największym w Afryce. Jest również 4. afrykańskim producentem bawełny.

W polityce rolnej panuje powszechna zgoda co do tego, że zrównoważony wzrost produkcji byłby większy dzięki intensyfikacji, a nie poprzez powiększanie areалу. Oznacza to, iż potrzebne będą mechanizacja, nawozy, produkty fitosanitarne oraz dostęp do ulepszonych nasion.

Są zatem możliwości biznesowe dla polskich firm sektora maszyn i urządzeń rolniczych (dużych, mniejszych i drobnych) oraz firm sektora rolno-spożywczego, czy przetwarzania produktów rolnych.

IX. Głównie instytucje i organizacje branżowe

Ministère de l'Agriculture et du Développement Rural (Ministerstwo
Rolnictwa i Rozwoju Wsi)
Abidjan - Plateau - Immeuble Caistab, 24ème et 25ème étages
(+225) 20 21 43 03
<http://www.agriculture.gouv.ci/>

Le Conseil du Café-Cacao (Rada kawy i kakao)
Immeuble Caistab
17 BP 797 Abidjan 17 (Côte d'Ivoire)
Tel : (225) 20 25 69 69 / 20 25 69 70; Fax : (225) 20 21 83 30
Email: info@conseilcafecacao.ci
www.conseilcafecacao.ci

Le Conseil du Coton et de l'Anacarde (Rada bawełny i nerkowca)
Tel: +225 20 20 70 30, Fax: +225 22 52 75 25.
Email: support@conseilcotonanacarde.ci
<https://www.conseilcotonanacarde.ci/>

Centre National de Recherche Agronomique (Narodowe Centrum Ba-
dań Agronomicznych)
Siège social: Km 17 Route de Dabou
01 BP 1740 Abidjan 01 (Côte d'Ivoire)
Tel: (225) 22 48 96 24 / Fax: 22 48 96 11

Agence Nationale d'Appui au Développement Rural (Narodowa Agencja
ds. Wspierania Rozwoju Obszarów Wiejskich)
Plateaux boulevard de la paix
BPV 183 ABIDJAN
Telephone : (+225) 20 21 67 00
FAX (+225) 20 21 67 05
EMAIL : anader@anader.ci

X. Główne targi branżowe

www.sara.ci

Międzynarodowe Targi Rolnicze:

VOODOO Group

Riviera Bonoumin, prolongement du collège André Malraux

Adres: 06 bp 2095 Abj06

Tel.: + 225 22 43 75 49/50

Fax: + 225 22 43 75 34

[www: www.sara.ci](http://www.sara.ci)

E-mail : info@sara.ci

PAIH Expo

I Forum Wsparcia
Polskiego Biznesu za Granicą

www.paih.gov.pl